L'arrel catalana de Malta

Autor: Marc Pons
Data de publicació: 08-01-2023

L'efemèride de la independència de Malta serveix per recordar el treball d'investigació de Pere Alzina sobre la petja catalana a l'illa.

El 19 de febrer de l'any 1964, el gabinet del primer ministre britànic Alec Douglas-Home –del Partit Conservador– ultimava els detalls per fer efectiva la independència de Malta. Set mesos més tard –el 21 de setembre de 1964– es feia efectiu el traspàs de poders i la constitució de Malta com a estat membre de la Commonwealth. Era el primer cop en la seva llarga història que Malta esdevenia un Estat sobirà i independent. Durant els 6.000 anys d'història documentada de la societat maltesa sempre havia estat sota dominació de potències estrangeres. Els catalans van dominar l'illa durant dos segles i mig (1282-1530) i l'empremta de la seva presència ha restat com una influència cultural decisiva en la societat maltesa.

La presència catalana s'inicia en el context de l'expansió mediterrània. Sicília havia passat a formar part de l'edifici polític catalano-aragonès, i Malta –situada estratègicament– va ser incorporada per tenir la clau del pas marítim entre la Mediterrània occidental i l'oriental. Amb aquesta operació la corona d'Aragó –amb el suport de la república de Gènova– guanyava definitivament el conflicte que mantenia amb el regne de França pel control de la Mediterrània occidental; i facilitava la incorporació futura de Sardenya i Nàpols a l'edifici polític catalano-aragonès. Durant 248 anys l'aparell politico-militar i la burgesia mercantil van ser catalanes, i el català va ser la llengua de l'administració, de la cultura i dels negocis.

Aquesta presència ha restat en forma de testimonis molt rellevants en la llengua maltesa actual. L'investigador i conferenciant Pere Alzina –d'Arenys de Mar– ha portat a terme un estudi que demostra que un percentatge molt elevat

–entre un 15% i un 20%– de vocables del maltès actual són d'origen català. Aquesta influència és especialment perceptible en el corpus lèxic naval i en el zoològic –sobretot en l'ornitològic–. Aquesta influència també és perceptible en els noms d'alguns carrers i edificis històrics de La Valetta –la capital–. Un testimoni importantíssim que s'explica per la influència que aquelles elits catalanes medievals van exercir sobre la llengua –del tronc de les semítiques– i sobre la cultura –de la família de la Mediterrània oriental– dels habitants de Malta.

Els poderosos cavallers hospitalers –radicats a l'illa de Rodes– havien perdut el seu casal a causa de l'expansió turca. L'any 1530 Carles I –el nét dels Reis Catòlics– va cedir el domini de Malta a l'orde de Sant Joan de Jerusalem –els cavallers hospitalers–, perquè hi establissin la nova seu. Les elits catalanes van ser desplaçades del poder, però el català va mantenir l'estatus de llengua de cultura. Hi va fer molt el fet que bona part dels seus grans mestres eren catalans. Durant el període de dominació hospitalera (1530-1798) cinc grans mestres i dos bisbes van recollir el testimoni de l'etapa anterior, però el català –que s'estima que havia estat una llengua compresa i fins i tot parlada per una majoria de la població– va restar com una llengua dels cercles estrictes del poder.

Marc Pons

Podeu llegir l'article original al següent enllaç: https://www.elnacional.cat/ca/efemerides/marc-pons-malta-arrel-catalana_138498_102.html